

CHARLOTTE BRONTË

Jane Eyre

Remzi Kitabevi

CHARLOTTE BRONTË (1816-1855). Klasik İngiliz edebiyatının seçkin bir temsilcisidir.

Brontë kız kardeşlerin en büyüğüdür. Üç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, 1842'de kardeşi Emily ile Belçika'da yabancı diller ve sınıf yönetimi öğrenimi gördü. 1846'da Currer Bell takma adıyla yazdığı şiirleri yayımlandı. Ertesi yıl üç kardeş de birer roman yazmayı denediler. Charlotte'un yazdığı *Jane Eyre* (1847) büyük ün sağladı. 1848'de kız kardeşi Emily ile ressamlığa niyetlenen erkek kardeşi Branwell'i yitirdi, bir yıl sonra da diğer kız kardeşi Anne öldü. Charlotte Brontë *Shirley* (1849), *Vilette* (1853) romanlarıyla yazarlık yaşamını sürdürdü. 1854'te evlendi, ancak birkaç ay sonra yaşama veda etti. *Profesör* adlı roman ise yazarın ölümünün ardından eşinin izniyle basıldı.

Brontë, duygusal kadın-erkek ilişkilerini işleyerek kaleme aldığı romanlarında kahramanları tüm ruhsal derinlikleriyle yansıtmaktadır.

CHARLOTTE BRONTË

Jane Eyre

Türkçesi
Çiğdem Banguođlu Aka

Remzi Kitabevi

JANE EYRE / Charlotte Brontë
Özgün adı: *Jane Eyre*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Ümran Özbalcı
Kapak tasarımı: Ömer Erduran
Kapak görseli OpenArt kullanılarak yapılmıştır.

ISBN 978-975-14-2160-9

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2023

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika No: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

*W. M. Thackeray Beyefendiye,
yazarın saygılarıyla*

Birinci Bölüm

O gün yürüyüşe çıkmak olanaksızdı. Aslına bakılırsa, sabah yaprak-sız çalılıkların arasında bir saat boyunca gezinmiştik, fakat akşam yemeğinden sonra (eşlik eden kimse yoksa Mrs. Reed erken yemek yerd) soğuk kış rüzgârı beraberinde öyle kasvetli bulutlar ve öyle şiddetli bir yağmur getirmişti ki, artık açık havada dolaşmak söz konusu olamazdı.

Ben buna memnun olmuştum doğrusu. Uzun yürüyüşleri, özellikle de soğuk öğleden sonraları yapılanları hiç sevmezdim, yeni çöken akşam karanlığında eve, el ve ayak parmaklarım sızlayarak, dadı Bessie'nin paylamaları nedeniyle hüzünlenmiş; Eliza, John ve Georgiana Reed'e kıyasla bedenem zayıf olmanın bilinciyle gururum kırılmış bir halde dönmek benim için korkunç bir şeydi.

Sözünü ettiğim Eliza, John ve Georgiana şimdi oturma odasında annelerinin etrafına toplanmışlardı. Mrs. Reed, sevgili çocukları çevresini sarmış halde (o anda kavga etmiyor ve ağlamıyorlardı) şöminenin yanında kanepeye uzanmış, gayet mutlu görünüyordu. Beni bu grubun dışında tutmakta kararlıydı. Dediğine göre, benimle arasına mesafe koyduğu için üzgündü. Ama benim daha sokulgan, daha çocuksu tavırlar edinmek için, daha sevimli, daha neşeli, deyim yerindeyse, daha kaygısız, daha samimi, daha doğal bir hale gelmek için ciddi bir çaba gösterdiğimi Bessie'den duyuncaya kadar ya da kendisi bunu gözlemleyinceye kadar, halinden memnun, mutlu küçük çocukların hakkı olan ayrıcalıklardan uzak tutulmam gerekiyordu.

“Bessie ne diyor, ben ne yapmışım ki?”

“Jane, bir çocuğun soru sormasından ve itiraz etmesinden hoşlanmıyorum, ayrıca büyüklerine karşılık veren çocukları da gerçekten itici buluyorum. Bir yere otur ve güzel konuşmayı öğreninceye kadar sessiz ol.”

Oturma odasının hemen yanındaki kahvaltı odasına süzülüverdim. Burada bir kitaplık vardı. Bol resimli olmasına dikkat ederek hemen kendime bir kitap buldum. Pencerenin önündeki oturağa tırmandım ve bacaklarımı toplayarak Türkler gibi bağdaş kurdum, kırmızı kalın perdeleri de neredeyse sonuna kadar çekince iki kat gizlilik içinde köşeme sığınmış oldum.

Sağ tarafımda kırmızı perdenin kıvrımları görüş alanımı kapatıyordu, sol tarafımda ise lekесiz pencere camları beni koruyor ama kasvetli kasım gününden koparmıyordu. Kitabımın sayfalarını çevirirken, ara sıra kış öğle sonrasının manzarasını inceliyordum. Uzaklara bakınca sis ve bulutlardan oluşan solgun bir boşluk görünüyordu, yakın planda ise güçlü ve hüzün dolu bir rüzgârın önüne kattığı aralıksız yağmur eşliğinde fırtınadan hırpalanmış çalılıklar ve ıslak bir çayır vardı.

Tekrar kitabıma döndüm – Bewick’in *İngiliz Kuşlarının Tarihi* kitabına. Metni beni genel olarak ilgilendirmiyordu, ama bazı bölümlerin başında öyle sayfalar vardı ki, çocuk olduğum halde okumadan edemiyordum. Bunlar deniz kuşlarının uğrak yerlerini, yalnızca onların bulunduğu “ıssız kayaları ve denize uzanmış çıkıntıları”, Lindeness ya da Naze denilen en güney ucundan Kuzey Burnu’na kadar küçük adacıklarla süslenmiş Norveç kıyılarını anlatan bölümlerdi:

“Kuzey Okyanusu geniş anafolarıyla
Çıplak, ıssız adacıkların çevresinde kaynar.
Atlantik dalgaları en uzaktaki Thule’dan kopup
Fırtınalı Hebridler’in kıyılarına vurur.”

Laponya, Sibirya, Spitzbergen, Nova Zembla, İzlanda ve Grönland’ın rüzgârlı kıyılarını anlatan bölümleri de incelemeyi geçemedim. “Alabildiğine uzanan kuzey kutbu kesimi, o iç karartıcı ıssızlığın sahipsiz bölgeleri, o buz ve kar deposu, yüzyıllar boyunca her kış birikmiş sağlam buz tabakaları, birbiri üstüne yığılmış dağ gibi yükselen camlaşmış donukluk kutbu sarar ve aşırı soğuğu iyice pekiştirir.” Zihnimde, bu ölüm beyazlığındaki bölgeler için kendime göre bir fikir oluşturdum; çocukların beyinlerinde yarı anlaşılabilir bütün kavramlar gibi gölgeli, belli belirsiz ama tuhaf bir biçimde etkileyici olurdu bu.

Bu giriş sayfalarındaki yazılar, sonraki kısa hikâyelerle birleşir, kabaran ve püsküren dev dalgaların arasında tek başına yükselen bir kayaya, ıssız bir sahile vurmuş bozuk bir tekneye, batmakta olan bir gemiyi bulutlar arasından seyreden soğuk ve soluk bir aya anlam katardı.

Yazılı bir mezar taşı, bir bahçe kapısı, iki ağacı, yıkık bir duvarın arkasından görünen bir ufuk çizgisi olan ıssız bir kilise avlusunun ve aynı manzaranın içinde akşam vaktini bildiren yeni doğmuş bir hilalin ben-de ne gibi bir duygusallık uyandırdığını tam olarak ifade edemiyorum.

Durgun bir denizin üzerinde hareketsiz kalmış iki gemi bana birer deniz hayaleti gibi görünürdü.

Hırsızın sırtındaki torbayı yere çivileyen şeytan resmini hemen geçerdim, çünkü bu beni korkutan bir sahneydi.

Bir kayanın üzerinde her şeyden uzak oturmuş, bir darağacının çevresini saran kalabalığı izleyen o siyah boynuzlu yaratıktan da korkardım.

Her resim, henüz tam gelişmemiş anlama yeteneğim ve duygularım için gizemli olan, ama son derece ilgimi çeken bir hikâye anlatırdı. Bessie'nin bazen kış akşamlarında keyfi yerindeyken anlattığı masallar kadar ilginç bulurdum onları. Böyle akşamlarda Bessie ütü masasını çocuk odasındaki şöminenin önüne kurar, kendisi Mrs. Reed'in dantel farbalalarını ütülerken, gece başlıklarının kenarlarını kıvrıp bastırırken, yanına oturmamıza izin verir ve eski masallardan, halk türkülerinden alınma aşk ve macera öyküleriyle heyecan dolu merakımızı doyururdu. Onun bu anlattıklarından bazılarının *Pamela* ya da *Moreland Kontu Henry* gibi romanlardan alındığını ileriki yıllarda keşfedecektim.

Dizlerimin üstünde Bewick'le gayet mutluydum, en azından kendi ölçülerimde mutlu. Tek istediğim kesintiye uğramamaktı, ama korktuğum kısa süre içinde başıma geldi. Kahvaltı odasının kapısı açıldı.

“Bö! Bayan suratsız!” diye bağırды John Reed, sonra durakladı, anlaşılan odayı boş sanmıştı.

“Hangi cehenneme gitti bu kız!” diye devam etti. “Lizzy! Georgy!” diye seslendi kız kardeşlerine. “Joan burada değil, bu yağmurda dışarı kaçmış, anneme söyleyin – kötü tohum ne olacak!”

“İyi ki perdeyi çekmişim,” diye düşündüm, saklandığım yeri bulmamasını hararetle dileyerek. John Reed zaten bir şeyi çabucak gör-

mek ve anlamak konusunda pek yetenekli sayılmazdı, ama Eliza kapıdan içeri başını uzatır uzatmaz hemen:

“Pencerenin önünde oturuyordur kesin, Jack,” dedi.

10 Ben de hemen çıktım oradan, çünkü sözü edilen Jack tarafından oradan sürüklenerek çıkarılma fikri ödümü patlatmıştı.

“Ne istiyorsun?” diye sordum, sıkıntılı bir pısrıklıkla.

“Ne istiyorsunuz Bay Reed diyeceksin,” diye cevap verdi. “Buraya gelmeni istiyorum.” Bir koltuğa kuruldu ve yaklaşp karşısında ayakta durmam için eliyle işaret etti.

John Reed on dört yaşında bir okul çocuğuydu, ben on yaşında olduğuma göre, benden dört yaş büyüktü. Yaşına göre iri ve tombuldu, solgun ve sağlıksız görünümlü bir cildi vardı, geniş yüzlü, kaba hatlıydı, kolları ve bacakları iri ve kalındı. Sofrada tıka basa yemek yerdi, bu ona sönük ve donuk bakışlar ile lapa gibi yanakların yanı sıra iğrenç bir görünüm verirdi. Aslında şu anda okulda olması gerekiyordu, ama annesi “sağlığının hassas durumu” nedeniyle onun bir iki ay evde oturmasına karar vermişti. Okulun müdürü Mr. Miles, çocuğa evden gönderilen pasta ve şekerlemeler azaltılırsa her şeyin yoluna gireceğini söylüyordu, ama “anne kalbi” böyle haşın bir fikri kabul edemiyor, John’un soluk benzini fazla çalıştırılma ve ev hasreti gibi daha incelikli sebeplere bağlamayı tercih ediyordu.

John annesine ve kız kardeşlerine karşı fazla bir sevgi beslemezdi, benden ise hiç hoşlanmazdı. Bana eziyet eder, beni cezalandırırdı; haftada iki üç kere değil, günde bir iki kere de değil, sürekli yapardı bunu. Yanıma yaklaştığında vücudumdaki her bir sinir ayağa kalkar, kemiklerimin etrafındaki her bir et zerresi kasılırdı. Bazen bana yaşattığı dehşet duygusuyla şaşkına dönerdim, çünkü yaptığı kötülöklere ve beni çarptırdığı cezalara itiraz etme şansım yoktu; hizmetçiler benim tarafımı tutup da küçük beyi rencide etmek istemezlerdi, Mrs. Reed ise bu konuda kör ve sağır gibi davranırdı. Onun bana çirkin sözler söylediğini ya da vurduğunu hiç görmezdi, bunu daha ziyade o yokken yapıyor olsa da, bazen annesinin gözü önünde yaptığı da oluyordu oysa.

Onun buyruklarına itaat etme alışkanlığımdan dolayı yaklaşp karşısında durdum. Üç dakika boyunca bana dil çıkardı, köküne zarar

vermeden ne kadar fazla çıkarabilirse o kadar. Birazdan bana vuracağını biliyordum, bir yandan korkuyla bunu beklerken, bir yandan da görüntüsünün iğrençliğini ve çirkinliğini inceliyordum. Bunu yüzümden mi okudu nedir, birdenbire, hiç konuşmadan, aniden şiddetle vurdu bana. Önce sendeledim, sonra dengemi sağlayınca onun oturduğu yerden bir iki adım geri gittim.

“Bu, bir süredir anneme terbiyesizce karşılık verdiğin için,” dedi, “ve perdelerin arkasında sinsice gizlendiğin için ve iki dakika önce gözlerinde gördüğüm o bakış için, seni sıçan!”

John Reed’in kötü sözlerine alıştım ve hiç cevap vermeyi düşünmezdim. Şimdi derdim bu hakaretin ardından geleceği kesin olan saldırıya katlanabilmektir.

“Perdenin arkasında ne yapıyordun?” diye sordu.

“Kitap okuyordum.”

“Kitabı göster.”

Pencerenin yanına gidip kitabı getirdim.

“Bizim kitaplarımızı elleyemezsin, sen bize muhtaçsın, annem diyor ki, hiç paran yokmuş, baban sana hiç para bırakmamış, aslında senin dilenmen lazım, burada bizim gibi aile çocuklarıyla oturmaya, bizimle aynı yemekleri yemeye, annemin parasıyla giyinip kuşanmaya bile hakkın yok. Şimdi bizim kitaplarımızı karıştırmak ne demekmiş göstereceğim sana; çünkü onlar *benim*, bütün bu ev bana ait ya da birkaç yıl içinde benim olacak. Kapının yanına git, aynalardan ve pencelelerden uzak dur.”

Söylediğini yaptım, önce niyetinin ne olduğu anlamamıştım, sonra kitabı kaldırıp fırlatmaya hazır bir pozisyonda bana nişan alınca, bir çığlık eşliğinde refleks olarak kendimi yana attım. Ancak yeterince çevik davranmamıştım. Kitap atıldı, bana çarptı, yere düştüm, başımı kapıya vurdum ve başım yaralandı. Kesilen yer kanyordu, canım çok acıyordu. Korkum zirveye çıktıktan sonra inişe geçmiş, yerini başka duygulara bırakmıştı.

“Zalim, kalpsiz çocuk!” dedim. “Katil gibisin sen – köle çalıştırıcısı gibisin – Roma imparatorları gibisin!”

Goldsmith’in *Roma Tarihi* kitabını okumuş ve Neron, Caligula gibiler hakkındaki fikirlerimi oluşturmuştum. Ayrıca içimden başka

benzetmeler de yapmıştım ama onları bu şekilde yüksek sesle söylemeyi düşünmedim.

12 “Ne? Ne?” diye bağırdı. “Bana neler söylüyor, baksanıza? Eliza, Georgiana, duydunuz mu onu? Ben şimdi seni anneme söylemez miyim? Ama önce—”

Üzerime balıklama saldırdı. Saçlarımı ve omzumu kavradı, tüm gücüyle abandı. Gerçekten onu bir katil, bir zorba hükümdar gibi görüyordum. Başımından bir iki damla kanın boynumdan aşağı süzülmesini hissettim. Keskin bir acı hissediyordum, o anda bu duygular korkumun ötesine geçmişti, deliler gibi karşılık verdim. Ellerimle ne yaptığımı tam olarak hatırlamıyorum, ama bana “Sıçan! Sıçan!” diyerek yüksek sesle böğürdü. Yardım yanı başındaydı: Eliza ve Georgiana yukarı çıkmış olan Mrs. Reed’e koşmuş ve onu aşağıya çağırmışlardı, o da tam bu sahnenin üstüne gelmişti, Bessie ve hizmetçi Abbot da peşindeydi. Bizi ayırdılar, şöyle sözler duydum:

“Aman Tanrım! Bay John’a saldırmak nasıl bir cüret!”

“Hiç böyle azgınlık görmemiştin!”

Sonra Mrs. Reed buyurdu:

“Onu kırmızı odaya götürüp kilitleyin.” Dört tane el beni hemen yakaladı ve yukarı götürüldüm.

İkinci Bölüm

Yukarı çıkarılıncaya kadar direndim, bu benim için yeni bir şeydi ve zaten hakkımda kötü düşünmeye eğilimli olan Bessie ile Miss Abbot'ın bu fikirlerini büyük ölçüde güçlendirecek bir durumdu. Aslında biraz kendimi kaybetmişim, ya da Fransızların dediği gibi kendimi *aşmışım*. Bir anlık başkaldırının beni garip cezalara maruz bırakacağına bilincindeydim ve isyan eden herhangi diğer bir köle gibi, çaresizliğimin içinde sonuna kadar gitmeye kararlıydım.

“Kollarından tut Miss Abbot, çıldırmış bir kedi gibi, baksana.”

“Çok ayıp! Çok ayıp!” diye bağırды evin hizmetçisi. “Ne korkunç bir davranış, Miss Eyre, genç bir delikanlıya, hem de velinimetinin oğluna vurmak! O senin efendin.”

“Efendim mi? Nereden efendim oluyormuş? Ben hizmetçi miyim?”

“Hayır, sen hizmetçinin de aşağısındasın, geçimini sağlamak için hiçbir şey yapmıyorsun. Hadi şimdi, otur ve yaptığın kötülükleri düşün.”

Bu arada beni Mrs. Reed'in söylediği odaya sokmuşlar, bir taburenin üstüne oturtmuşlardı. İçimden gelen tepkiyle yerimden fırlamak istedim, ama iki çift el beni anında yakaladı.

“Yerinde durmazsan seni bağlamak zorunda kalırız,” dedi Bessie. “Miss Abbot, çorap bağlarını versene, benimkileri hemen koparıp atar şimdi.”

Miss Abbot sözü edilen nesneyi tombul bacağından çıkartmak için döndü. Bu bağlama hazırlıkları ve bunun yol açacağı ilave aşağılanma heyecanımı biraz azaltmıştı.

“Çıkartma onları,” diye bağırдыm. “Kıpırdamayacağım.”

Sözümü pekiştirmek için ellerimle tabureyi sımsıkı kavradım.

“Sakin ha, kıpırdadığını görmeyeyim,” dedi Bessie. Gerçekten yatıştığını görünce de beni tutmayı bıraktı. Şimdi Miss Abbot’la ikisi kollarını kavuşturmuşlar, akıl sağlığıma güvenemeyerek, karanlık ve kuşkulu gözlerle suratıma bakıyorlardı.

“Daha önce hiç böyle yapmamıştı,” dedi sonunda Bessie, hizmetçi kadına dönerek.

“Ama içinde hep vardı bu,” diye cevapladı o. Bu çocuk hakkındaki düşüncelerimi hanımefendiye kaç kere söyledim, o da kabul etti. Küçük sinsi yaratığın teki. Bu yaşta bu kadar içten pazarlıklı bir kız görmedim.”

Bessie ona cevap vermedi, fakat biraz sonra bana döndü ve, “Mrs. Reed’e minnet borçlusun, Miss Eyre, bunu unutmamalısın, o senin bakımını üstlendi, seni bıraktığı anda kendini düşkünler evinde bulursun,” dedi.

Buna karşılık söyleyecek bir sözüm yoktu, bunu ilk defa duymuyordum, kendimi bilmeye başladığım ilk anlardan itibaren anılarımda bu tür imalar vardı. Bu aileye bağımlı oluşumun kafama kakılması kulağımda belli belirsiz bir teraneye dönüşmüştü, çok acı verici ve eziciydi, ama yarım yamalak anlayabildiğim bir kavramdı. Miss Abbot söze karıştı:

“Mrs. Reed senin onlarla birlikte büyümene izin veriyor diye kendini evin küçükhanımları ve küçükbeyiyle eşit görmemelisin. İleride onların çok parası olacak, ama sen meteliksiz kalacaksın. Bu yüzden saygılı olmalı ve onlarla iyi geçinmeye çalışmalısın.”

“Biz bunları senin iyiliğin için söylüyoruz,” diye ekledi Bessie, hiç sert olmayan bir ses tonuyla. “Sen biraz işe yarar, sevimli, uysal bir çocuk olursan, belki burası senin de evin olur, ama böyle tepkili ve küstah davranırsan hanımefendi seni kapının önüne koyar, orası kesin.”

“Ayrıca,” dedi Miss Abbot, “Tanrı da böyle yapanları cezalandırır. Böyle tepinip dururken bakarsın Tanrı canını alıvermiş, o zaman öbür dünyada nereye gidersin? Gel, Bessie, yalnız bırakalım artık onu, onunki gibi bir yüreğim olmasını hiç istemezdim. Miss Eyre, yalnız kalınca dua et, çünkü tövbe etmezsen, Tanrı’nın emriyle bacadan kötü güçler girip seni götürür.”

Odadan çıktılar, kapıyı kapattılar ve dışarıdan kilitlediler.

Kırmızı oda kare biçimindeydi, burada çok nadir biri kalırdı, hatta hiç kalmazdı da diyebilirim, ancak tesadüfen bir ziyaretçi akını olursa ve Gateshead Konağı'nın bütün odalarından yararlanmak gerekirse kullanılırdı. Oysa burası malikânenin en büyük, en görkemli odasıydı. Ortada tapınak gibi duran, kenarlarında koyu kırmızı ipek perdeler asılı, büyük maun sütunlarla desteklenmiş bir karyola vardı. Panjurları sürekli inik durumda olan iki büyük pencere de benzer koyu kırmızı perdelerin katları ve kıvrımları arkasında kısmen gizlenmişti gibiydi. Halı kırmızıydı. Yatağın ayakucundaki masaya yine koyu kırmızı bir örtü örtülmüştü. Duvarlar hafifçe pembeye çalan hoş, açık bir kahverengiydi. Dolap, tuvalet masası ve sandalyeler koyu renk cilalanmış eski maundandı. Etraftaki koyu renk tonlarının arasından, yatağın üstüne serilmiş kar beyazı kalın pamuklu kumaştan yatak örtüsü ve üst üste yığılmış yastıklar ve şilteler bembeyaz parıldayarak dikkat çekiyordu. Yatağın başucuna yakın, önünde bir ayak taburesi olan, rengi solmuş bir tahta benzettiğim, üzeri yastıklarla dolu beyaz koltuk ise biraz daha az göz alıyordu.

Bu oda pek ısıtılmadığı için soğuktu, çocuk odasından ve mutfaktan uzak olduğu için sessizdi, çok az kullanıldığı bilindiği için resmi bir havası vardı. Buraya yalnızca cumartesi günleri evin hizmetçisi girer, aynaları siler, mobilyaların üzerinde sessizce birikmiş olan haftalık tozu alırdı. Bir de Mrs. Reed, bu odaya nadiren belli aralıklarla girer, dolaptaki gizli bir çekmecenin içindekileri gözden geçirirdi; burada çeşitli belgeler, kendi mücevher kutusu ve ölen kocasının minyatürü dururdu. Aslında bütün görkemine rağmen kırmızı odanın boş kalma sırrı bu son söylediğimde yatıyordu.

Mr. Reed dokuz yıl önce ölmüştü. Son nefesini bu odada vermişti, cenazesi yakınları tarafından bu odada ziyaret edilmiş, tabutu bu odadan alınıp götürülmüştü ve o günden beri bu oda kasvetli bir kutsanmayla fazla girilip çıkılmaktan korunmuştu.

Bessie ve sivri dilli Miss Abbot'ın beni sıkıca oturttukları yer, mermer şöminenin yanında arkalıksız, minderli, alçak bir tabureydi. Yatak önümde yükseliyordu. Sağ tarafımda sönük, kırık yansımaların cilasını yer yer ışıldattığı koyu renk, yüksek dolap, sol tarafımda ise perdelerin örterek boğduğu pencereler vardı. Pencerelelerin arasındaki ko-

caman ayna, yatağın ve odanın bomboş görkemini tekrarlıyordu. Kapıyı kilitleyip kilitlemediklerinden emin değildim; kıpırdamaya cesaret edince kalkıp kontrol ettim. Eyvah! Evet, hiçbir hapisane bu kadar sıkı korunmazdı. Yerime dönerken aynanın önünden geçmek zorunda kaldım; aynanın yansıttığı derinlikleri elimde olmadan büyülenmiş bakışlarla inceledim, bu hayali boşlukta her şey gerçekte olduğundan daha soğuk, daha karanlık görünüyordu. Geri kalan her şeyin hareketsiz olduğu bu yerde, kasvetin içinde ufak bir leke gibi görünen beyaz kollar ve gözleri korkuyla ışıldayan ve bana bakan beyaz bir yüz gerçek bir ruh gibiydi. Bessie'nin akşamları anlattığı hikâyelerdeki gibi, kırların içinde eğreltiotlarıyla dolu ıssız kuytulukların içinden çıkan, geç saatlere kalmış yolcuların karşısında beliriveren yarı peri, yarı şeytan küçük hayaletlere benzettim kendi yansımamı. Gidip tekrar tabureme oturdum.

O anda batıl inançların etkisi altındaydım, ama beni henüz tümüyle ele geçirememişlerdi. Hâlâ kanım kaynıyor, isyan etmiş bir esirin acı coşkusu beni güçlendiriyordu, o anda içinde bulunduğum sıkıntılı durum karşısında cesaretimi kaybetmeden önce, geçmişte yaşadıklarım hızlıca zihnimden geçti.

John Reed'in acımasız zorbalıkları, kız kardeşlerinin kibirli umursamaz halleri, annesinin bana duyduğu nefret, hizmetlilerin tarafgirlikleri, bulanık bir kuyunun dibindeki pis kalıntılar gibi huzursuz zihnimde su yüzüne çıkıyordu. Ben neden sürekli acı çekiyordum, neden sürekli sindiriliyor, suçlanıyor, mahkûm ediliyordum? Neden hiçbir zaman hiç kimseyi memnun edemiyordum? Neden ne yaparsam yapayım kimsenin gözüne giremiyordum? İnatçı ve bencil olan Eliza saygı görüyordu. Georgiana bütün kaprislerine, şımarıklığına, haşinliğine ve edepsizliğine rağmen herkes tarafından el üstünde tutuluyordu. Güzelliği, pembe yanakları ve altın sarısı bukleleri ona bakan herkese keyif veriyor ve her kusurunu bağışlatıyor gibiydi. John'a ise, cezalandırmak şöyle dursun, kimse engel bile olmuyordu; oysa o güvercinlerin boğazını sıkıyor, civcivleri öldürüyor, koyunların üzerine köpekleri salıyor, seradaki asmaların üzümlerini koparıyor, en nadide çiçeklerin tomurcuklarını kırıyor. Hatta annesine "ihtiyar" diye hitap ediyor, bazen tıpkı kendininkine benzeyen esmer teni yüzünden ona

hakaret ediyor, onun isteklerini küstah bir tavırla umursamıyor ve pek de seyrek olmayan bir sıklıkla ipek giysilerini yırtıyor, mahvediyordu. Ama o yine de “annesinin bir tanesi” idi. Bense sabahtan öğleye, öğleden akşama hiçbir kusur işlemeye cesaret edemediğim, bütün görevlerimi yerine getirmeye çalıştığım halde yaramaz, bezdirici, suratsız, sinisi bir çocuk olarak tanımlanıyordum.

Aldığım darbe ve yere düşüşüm yüzünden başım hâlâ ağrıyor ve kanıyordu. Bana vurduğu için kimse John’u paylamamıştı; bense daha fazla mantıksız şiddete maruz kalmamak için ona karşı çıktığımdan dolayı herkes tarafından ayıplanıyordum.

“Haksızlık bu! Haksızlık bu!” diyordum, çektiğim ıstırapla uyarılan zihnim geçici de olsa yaşıma göre çok mantıklı çalışıyordu. Aynı uyarılmayla, iradem de bu çekilmez baskıdan kurtulmak için tuhaf çareler bulmaya yöneliyordu. Örneğin, evden kaçmak ya da bu mümkün olmazsa, bir daha hiçbir şey yememek, içmemek ve kendimi ölüme terk etmek gibi.

O iç karartıcı öğleden sonrasında ruhum nasıl bir dehşet içindeydi, anlatamam! Beynimin içi karmakarışıkta, yüreğim isyandıydı! Fakat zihnimdeki bu mücadele koyu bir bilgisizlik ve karanlık içinde geçiyordu! İçimde durmaksızın tekrarlanan soruya cevap veremiyordum – ben *neden* böyle acı çekiyordum? Şimdi ise –kaç yıl olduğunu söylemeyim– geçen onca yıldan sonra, bunu çok açıkça görebiliyorum.

Gateshead Konağı’nda ben bir uyumsuzluk simgesiydim. Orada yaşayan hiç kimseye benzemiyordum; Mrs. Reed’le, çocuklarıyla ve hizmetçileriyle hiç bağdaşmıyorduk. Onlar beni sevmiyordu, ama aslına bakılırsa ben de onları sevmiyordum. İçlerinden hiçbirinin duygularını paylaşmayan, farklı cinsten, kişilik, yetenek ve eğilim bakımından uyuşmadıkları birine yakınlık duymaları beklenemezdi. Onların işine yaramayan, onlara keyif vermeyen, davranışlarına karşı çıkan, düşüncelerini beğenmeyen, nahoş, faydasız bir yaratıktım. Biliyordum ki, neşeli, ışıltılı, kaygısız, şımarık, güzel ve haşarılık eden bir çocuk olsaydım, aynı derecede kimsesiz ve bakıma muhtaç olsam bile, Mrs. Reed beni daha memnuniyetle kabul ederdi. Çocuklar bana daha fazla yakınlık duyar, hizmetçiler ise beni çocuk odasının günah keçisi yapıp her şey için beni suçlamaya daha az eğilimli olurlardı.

Günüşığı kırmızı odadan çekilmeye başlamıştı, saat dördü geçiyordu ve bulutlu akşamüstü yerini kasvetli bir alacakaranlığa bırakmak üzereydi. Yağmurun hâlâ sürekli merdiven boşluğunun penceresine vurduğunu ve rüzgârın arka taraftaki ağaçların arasında uğuldadığını işitiyordum. Giderek her yanım taş gibi buz kesti ve o anda cesaretim kırıldı. Her zaman hissettiğim küçük düşürülme, kendine güvensizlik, ümitsizlik, üzüntü hali, sönmekte olan öfkemin korlarını iyice etkisiz kılmaya başladı. Herkes benim kötü olduğumu söylüyordu, belki de öyleydim. Biraz önce kendimi aç bırakarak öldürmeyi düşünmemiş miydim? Bu gerçekten bir suçtu. Ben ölmeye layık mıyım? Gatehead Kilisesi'nde mihrabın altındaki mezar odasında yer alan kabir arzu edilecek bir hedef miydi? Mr. Reed'in böyle bir mezar odasında yattığı söylenmişti bana. Mr. Reed'i hatırlamak için bunu düşündüğümde dehşete kapılıyordum. Onu hatırlayamıyordum, ama öz dayım olduğunu biliyordum, annemin erkek kardeşiydi. Ben anasız babasız kalmış bir bebekken beni evine almıştı ve ömrünün son dakikalarında Mrs. Reed'den beni öz çocuklarından ayırmadan yetiştireceğine dair söz vermesini istemişti. Mrs. Reed muhtemelen bu isteği yerine getirdiğini düşünüyordu ve sanırım kişiliğinin izin verdiği ölçüde bunu yapmıştı da. Ama kendi kanından olmayan ve kocasının ölümünden sonra aralarında bir bağ kalmayan bir yabancıyı nasıl sevebilirdi? Mecburen verdiği bir söz yüzünden, sevemediği yabancı bir çocuğa annelik etmek, bu sevimsiz yaratığı sürekli kendi ailesinin arasında görmek onun için çok can sıkıcı olmalıydı.

Aklıma birden acayip bir düşünce geldi. Mr. Reed hayatta olsaydı şüphesiz –bundan hiç şüphem yoktu– bana iyi davranırdı. Ve şimdi o beyaz yatağa, o gölgeli duvarlara ve ara sıra göz attığım o yarı aydınlık aynaya büyülenmiş gibi baktığımda, ölmüş adamlar hakkında işittiklerimi hatırlamaya başladım; son arzuları yerine getirilmediği için huzursuz olan, ezilen kişinin öcünü almak ve suçluyu cezalandırmak için dünyaya geri geldiklerini duymuştum. Ya kız kardeşinin çocuğuna yapılan haksızlıklardan rahatsız olan Mr. Reed'in ruhu, olduğu yerden –ister kilisenin mezar odasında, ister yeryüzünü terk edenlerin gittiği o bilinmeyen yerde olsun– kalkıp bu odada karşıma dikilirse? Şiddetli bir üzüntü belirtisi gösterirsem beni yatıştırmak için doğaüs-

Edebiyata yeni bir gerçekçilik kazandıran klasik...

Zor bir çocukluk geçiren Jane, erdemlerine sarılıp kendi yolunu çizmek için elinden geleni yapar. Nihayet Thornfield Malikânesi'nde mürebbiyeliğe başlar ve hayatını sonsuza kadar değiştirecek Mr. Rochester ile karşılaşır. Ancak malikânenin duvarlarının arasında, yaşamını altüst edecek bir gizem onu beklemektedir. Sırlar bir bir açığa çıkarken Jane'in önünde bir yol ayrımı belirir: Aşkından mı yoksa erdemlerinden mi vazgeçmelidir?

Tarihte pek az roman *Jane Eyre* gibi yüzyıllara meydan okuyabilir. İngiliz edebiyatının en önemli isimlerinden Charlotte Brontë'nin bu klasikleşmiş kitabı, bir kadının koşullar ne olursa olsun özgürlüğünün peşinden koşmasını anlatmaktadır.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2160-9

9 789751 421609

KDV'den muaftr